

Kamperen in berenland

Kamperen in berenland

Bizarre en hilarische wildernisavonturen

Bart de Haas

Eerste druk 2016

Schrijver: Bart de Haas

Coverontwerp en illustraties: Bart de Haas

ISBN: 9789402149371

© 2016 Bart de Haas

Inhoud

Inleiding 11

Hoe het allemaal begon 15

- 1 Andere tijden 15
- 2 Hogeschool der Wildernis 17
- 3 Op zoek naar het everzwijn 21
- 4 De afschuwelijke voorn uit de Linde 24
- 5 Dartelende wervelwind 27
- 6 De schrik van de Imbosch 29
- 7 De luchtbuks 33
- 8 Onbezonnen 35
- 9 De startende motor 39
- 10 Het vuurgevecht 41
- 11 De rugzak en het klerewijf 45
- 12 Postzegels 48
- 13 Verdwaalde Zweden 51
- 14 Horseshoe Jack 53
- 15 Het mysterie van de gakelende kip ontsluierd 56
- 16 De boer en de wandelaar 58
- 17 Wildernis ethiek 62

Waarom ik naar Canada emigreerde 66

- 1 Het kampvuur in Drenthe 66
- 2 Gastvrijheid op de Veluwe 68
- 3 Schapengaas 69
- 4 Het belangrijke paaltje op de Veluwe 70
- 5 Bloemetje langs de Leuvenumse beek 71
- 6 Het Kootwijkse zand 72
- 7 De stok in het zand 73

Andere wildernisbelevissen 75

- 1 Rob en zijn laatste peuk 75
- 2 De goudzoekende vogelaar 79
- 3 Jaro, hoofd logistiek 83
- 4 Corellie en haar liefde voor de O'Donnel rivier 84
- 5 Kazan mijn trouwe hond -Waar is mijn groep? 86
- 6 Broeder wolf op mijn pad 90
- 7 De grizzly beer en mijn schoonmoeder 94
- 8 Terug naar dat hutje 98
- 9 Janna de jolige bush vrouw 101
- 10 Ria en de eland 104
- 11 Wilbert de ijskoude kikker 107
- 12 Marc verzeilt in een wespennest 111
- 13 Indiaan 113
- 14 Droom of werkelijkheid?...114
- 15 Hazenboutje 117
- 16 Waar is mijn rugzak? 120
- 17 Marius op jacht naar kariboe 123
- 18 Jaap de vuurmaker 125
- 19 Hotze en de berendrol 128
- 20 Korps Nationale Reserve op de Telegraph Trail 132
- 21 Kazan en de wolven 146
- 22 Search and Rescue 148
- 23 Leermeester van de wildernis 151
- 24 Het oude bergschaap 156
- 25 Op zoek naar Marieke 160
- 26 Robert en de 'gids' 161
- 27 Kabels 164
- 28 Frans en het rieten mandje 167
- 29 De \$2.000 river crossing 169
- 30 Duizelig 173
- 31 Blaren en een lynx 175
- 32 Eekhoorntragedie 178
- 33 De pannenkoekenbakker 181
- 34 De hakkende deelnemer en de telescoop 184

- 35 Mr. Outdoorsman 186
- 36 Kan de moderne mens nog overleven? 188
- 37 Vlot in de gletsjerrivier 198
- 38 Een prooi voor de coyote 200
- 39 Levenswebceremonie 202
- 40 Whiskey jack 205
- 41 De wiskundige navigator 208
- 42 De stadsmens en het maken van vuur 211
- 43 Handen ingeschreven als wapens 217
- 44 Vermist 220
- 45 De kariboe en het geweer 225
- 46 Eekhoornbestendig 228
- 47 De marter en de sneeuwhaas 230
- 48 De arend en de zalm 237
- 49 Alex en de grizzly beer 240
- 50 Geven en nemen 242
- 51 De aantrekkelijke drol 244
- 52 Alleen vlees 248
- 53 Kazan en de berggeit 250
- 54 Vriendschap met de kolibrie 252
- 55 Berggeiten 254
- 56 Lisa en de hermelijn 258
- 57 Dispraxis 259
- 58 Regels zijn niet voor mij 262
- 59 De beer en het pyjama spook 265
- 60 Gescheiden echtpaar 267
- 61 Eland met hoefijzers 269
- 62 De slecht gehumeurde kariboe 271
- 63 Zien zonder gezien te worden 275
- 64 Nu ook op de lijst 279
- 65 Koert en de bever 281
- 66 De Belgische avonturier 286
- 67 Vuurmaker gefopt 288
- 68 Twee bronstige elanden in de wolven vallei 291
- 69 Kazan en de kariboe 293

- 70 Volg je hart, forceer niets 294
- 71 Slapeloze nachten 296
- 72 Gevecht bij de keukendeur 300
- 73 Kaas 302
- 74 Schoenen etende grondeekhoorn 304
- 75 De wolvenburcht 305
- 76 Op zoek naar wolven 309
- 77 De beer op Mount McMaster 311
- 78 De jacht op voertuigen 315
- 79 De chickadee tegen de ruit 317
- 80 De bekwame meeuw 318
- 81 De regenboogforel 320
- 82 Houdbaarheidsdatum 323
- 83 Peddelgevecht 327
- 84 Onbewoond eiland 331
- 85 De aanvallende veelvraat 333
- 86 Kazan en het Belgische echtpaar 335
- 87 Zwervende gedachten 336
- 88 Culinaire genot 337
- 89 De sharpshinned havik en de chipmunk 339
- 90 Dwars door de tent 341
- 91 Vijfmaal grouse 342
- 92 Natte voeten 343
- 93 Kazan en de elandkoe met kalf 345
- 94 's Nachts de weg kwijt 347
- 95 Karin en het lammetje 349
- 96 De bronstige eland bij Boyer Creek 352
- 97 Kazan en zijn rantsoen 355
- 98 Elandkoe met kalf en de kano 356
- 99 Beauty case 357
- 100 In de beverhut 360
- 101 Fluitje van een cent 361
- 102 Kazan en de eekhoorn 363
- 103 Stiltepunt 363
- 104 De Belgische Robert Service 366
- 105 Waar is de poolster? 371

106 De vrede van de wildernis 374

Avonturen in Afrika 376

- 1 Mzèh Bart 376
- 2 Aankomst van Berend in Afrika 380
- 3 Op zoek naar de olifant 388
- 4 De hyena, de schrik van de savanne 394
- 5 Tijgeren naar de leeuwen 401
- 6 Het gevaarlijkste dier, de buffel 407
- 7 Het verborgen luipaard, de heimelijke prins 413
- 8 De rode zwarte neushoorn 419
- 9 Waar zijn de nijlpaarden? 425

Inleiding

In de wildernis is het leven anders dan in de geciviliseerde wereld. Men komt voor onbekende uitdagingen te staan, die overigens voor onze verre voorouders heel gewoon waren.

Vele jaren ben ik als wildernisgids op trektocht geweest, te voet of met kano/kajak, door de nauwelijks betreden Canadese wildernis, maar ook in Scandinavië en de meer ‘beschaafde landen’ Oostenrijk en Zwitserland. In Kenia ben ik met een BN-er op pad geweest om the big five en andere dieren op te sporen.

Al die jaren waren zeer leerzaam voor mij. De leiderschapskennis uit de studieboeken was lang niet voldoende om altijd op de juiste wijze met mensen in deze omstandigheden om te gaan. De praktijk was duidelijk de beste leermeester. Onder de naam Taku Adventures heb ik samen met de wildernis gidsen Marc Bezem, Marco Haselbekke, Hotze Brouwer, Edwin Roest, Jan Hazeleger, Robert Zwetsloot, Marieke Nooij en Joost Wils vele gasten door de wildernis geleid.

Boeken spreken niet of nauwelijks over regen, storm, intense koude, brandende hitte, honger, norske grizzly beren, over klagende deelnemers, eigenwijze deelnemers en bijzondere deelnemers. Boeken vertellen ook niet dat de gids moe kan worden, of ook last heeft van een doorweekt lichaam, half bevroren handen of gewoon een pestbui kan hebben. De reden waarom mensen aan een dergelijk avontuurlijke trektocht beginnen is ook niet altijd duidelijk. Sommigen willen cowboy spelen of pelsjager. Verscheidene zien het als een tijdelijke ontsnapping uit de ethiek van de moderne wereld. Er zijn er ook bij die even onder het juk van echtgenoot of echtgenote weten te ontglippen, of juist de ware liefde hopen te vinden, een bijdrage willen leveren aan natuurbehoud met het besef dat we maar één planeet aarde hebben, een natuurlijk en sober bestaan leren leiden, terug naar de natuur. Kortom er zijn vele redenen waarom men met mij op pad is geweest.

Men had daar een lange vliegreis voor over om naar de Canadese wildernis te reizen. Na ongeveer veertien uur vliegen moest men ook nog tweehonderd kilometer met de bus overbruggen om in Atlin te komen, een dorpje aan de rand van de onbewoonde wildernis. Eén persoon is niet verder gekomen dan het hotel bij aankomst op vliegveld. Daar besloot hij dat het niet zijn juiste keuze was, en keerde weer terug naar Nederland. Alle andere deelnemers zijn wel over de wildernisdrempel gekomen.

Tijdens zo'n trektocht komen velen tot de ontdekking dat het ook een spiritueel avontuur wordt. Nare ervaringen uit het verleden en de daaraan gekoppelde heftige en onderdrukte emoties die vrijkomen in die onmetelijke wildernis, worden door Moeder Aarde liefderijk opgenomen. De verwondering van het nietig zijn in het universum sterkt de geest en maakt de geest open voor nieuwe ontdekkingen. Nieuwe wegen in het leven worden gekozen. Voor sommigen een verheugende ontdekking dat ze nu eindelijk de ware weg hebben gevonden en immens gelukkig weer in het leven staan. Gelouterd komt men weer terug in de 'beschaving'. In boeken kun je die omstandigheden niet voelen en ervaren. Daar in die onmetelijke afgelegen gebieden leer je toch het snelst hoe je van een barre tocht een mooie tocht met eeuwige dankbaarheid kan maken.

Allen maakten bijzondere omstandigheden mee en werden geconfronteerd met teleurstellingen, vermoeidheid, alle denkbare weersomstandigheden en intens genieten. Juist daardoor ervaart men de kracht die Moeder Aarde schonk.

Ongeacht hun ervaringen, voor veel deelnemers was het een nieuw begin in het leven, voor altijd staat de belevenis in die onmetelijke wildernis in het geheugen gegrift. Soms, in minder leuke tijden met tegenslagen en teleurstellingen, grijpt men terug naar de gedachte aan die onvergetelijke ervaringen in de Canadese wildernis en weet men daar moed uit te putten.

Deze wildernisverhalen gaan over bijzondere deelnemers, belevenissen van mijzelf of samen met mijn gezin Karin en Lisa, met andere wildernis bewoners en niet te vergeten over de dieren die wij hebben mogen ontmoeten. Voorts ook over Kazan mijn onafscheidelijke trouwe hond die jarenlang heeft genoten van de vrijheid, en die deelnemers en mijzelf wist te inspireren om van het leven te genieten in goede en slechte tijden. Ik mis hem nog steeds.

De kern van de verhalen berust op waarheid. Sommige passages worden in verscheidene verhalen herhaald. Dit om een volledig beeld te geven zodat men niet hoeft terug te grijpen naar een vorig verhaal.

De solo trektochten hadden grote betekenis voor mij. Het onafhankelijke gevoel, het zelf oplossen van problemen zonder hulp van buitenaf, versterkte mijn zelfvertrouwen. De bakker, de slager en de supermarkt had ik niet meer nodig. Mijn fundamentele behoeften, voedsel, water, lucht en bescherming kon ik vinden in die schitterende natuur. Ik ging beseffen dat ik maar een korreltje ben in het oneindige universum, een nietig wezentje, niet gretig op zoek naar, zoals in de moderne wereld, het vergaren van geld en bezit, maar tevreden met niets. De wildernis heeft mij dat geschonken, de vreugde, de vrijheid en de acceptatie dat het leven eindig is. De enige gretigheid die ik had was het vergaren van meer en meer kennis om de wetten van de natuur te kunnen begrijpen en daarnaar te leven. Het is niet alleen inzicht in de planten- en dierenwereld, maar ook kennis van de aardkorst, de gesteenten, de mineralen, het heelal, het weer, de geschiedenis van onze voorouders, maar vooral dat wij, alle wezens, op die ene planeet leven die we aarde noemen, dat kleine knikkertje in het immense heelal.

Wij zijn allemaal op elkaar aangewezen om van de planeet aarde een paradijs te maken. Dit was mijn Tao. Ik ben dankbaar en bevoorrecht dat ik mijn weg heb mogen en kunnen volgen. Soms was er een omweg nodig om weer op de goede rode weg terug te keren, dat is inherent aan het leven. Ik wens iedereen zijn eigen Tao toe.

De vrede ligt niet in de wereld, maar in de mens die het pad van de vrede volgt.

Dit is niet alleen een leesboek, maar ook een leerboek. De lezer die vergelijkbare situaties mee maakt of kan meemaken kan leren van mijn blunders die ik als gids en ook op mijn solo tochten maakte.

Hoe het allemaal begon

1 Andere tijden

Met een knoop in mijn maag loop ik een onopvallend steegje in, in de Eerste Oosterstraat in Hilversum. Daar had bakker Van den Brink een klein bakkerijtje. Heel voorzichtig klopte ik op de deur en stond geduldig maar gespannen te wachten. Na enige tijd verschijnt de bakker, een bol vriendelijk gezicht op een tonrond lichaam.

‘Wat kan ik voor je doen jochie?’

‘Hebt u voor mij een karwijtje meneer?’

‘Hoe oud ben jij en weten je ouders daarvan? Je moet toch ook naar school?’

‘Ik ben tien jaar meneer. Mijn vader heeft gezegd dat ik zelf mijn zakgeld moet verdienen na schooltijd.’

‘En wat ga je dan met het verdiende geld doen? Snoep kopen?’

‘Ik ga sparen voor een rugzak en een slaapzak meneer.’

De bakker staarde mij aan.

‘Waar woon jij?’

‘Op nummer veertig meneer.’

‘Dan ga ik eerst met je ouders praten, want je bent wel erg jong.’

Kinderen die een baantje hadden, of op de boerderij de ouders moesten helpen, was toen heel gewoon. Ik had er dus het volste vertrouwen in dat ik bij Bakker Van den Brink aan de slag kon.

Na het bezoek aan mijn ouders werd ik aangenomen als hulpje in de bakkerij. Ik verdiende dertig cent per uur. Het was een leerzame tijd. Het eerste dat de bakker mij leerde was de steelpan zo op het vuur te zetten dat de steel niet buiten het gasstel stak.

‘Vrouwen snappen dat niet’, zei hij gekscherend. ‘Vrouwen plaatsen de steelpan zo dat hij altijd buiten het gasstel steekt, en als je er tegen aanloopt worden ze boos. Ze leren het nooit.’

‘Heel belangrijk, Bartje, is de kwaliteit van de koeken. Kneusjes mogen niet verkocht worden, die mag jij opeten.’

Dat was niet aan dovemans oren gezegd. De volgende drie jaar at ik mijn buik vol aan gekneusde gevulde koeken, spritsen en kokos-

makronen. Volgens mij had bakker Van den Brink nog nooit zoveel kneuzen gehad. Hij verwachtte dat ik na een paar dagen geen koek meer door mijn keel kon krijgen. Dat was een grote geldverslindende vergissing.

Op alle vrije middagen, de zaterdag en de vakantie stond ik gevulde koeken met eigeel te smeren, en er moest netjes in het midden een amandelnootje op. Die amandelnoten moesten ook gepeld worden. Dat gebeurde in een drijfnapte jutezak. Urenlang schuurde ik met de zak over de noten tot ze lelieblank waren.

Na het bakken moesten de koeken in metalen blikken verpakt worden. Eerst moesten de oude etiketten van de blikken afgeweekt en geschrapt worden en daarna was het een heel karwei om de nieuwe er op te plakken. Na verloop van tijd werd ik bevorderd en mocht ik kokosmakronen en spritsen spuiten. Mijn loon ging met een cent per uur omhoog. Een half jaar later maakte ik puddingbroodjes en olieballen, weer ging mijn loon met een cent per uur omhoog. In de kerstvakantie werkte ik twaalf uur per dag om aan de vraag naar olieballen te voldoen. Uiteindelijk runde ik de hele bakkerij, ik bediende ook de ovens, nam de telefoon op en zette de bestellingen klaar, want Van den Brink moest dagelijks op zijn gemotoriseerde bakfiets zijn producten afleveren. Van den Brink gaf mij zelfs na geruime tijd de leiding over andere kinderen die een zakcentje wilden verdienen. Als ‘voorman’ verdiende ik drieëndertig cent per uur.

Na drie maanden was ik de trotse bezitter van een ‘Noorse Bult’ en een ‘militaire dumpslaapzak’. Er was zelfs nog geld over om een benzinebrander van fl. 7,95 te kopen. Het grote avontuur kon beginnen, tenminste..... bijna.

Na deze leerzame tijd kwam ik er achter dat je ook groot en sterk moest zijn. De Australische houthakkers waren in die tijd wereldberoemde oersterke kerels. Een plaatje van een gespierde houthakker in een plakboek over Australië deed voor mij wonderen. Ik wilde houthakker worden.

Ik verliet bakker Van den Brink om een baantje te zoeken als houthakker. Bij houthandel De Keizer kon ik gedurende de vakantie wel vijfenveertig gulden per week verdienen met wagonladingen hout uit Zweden te sjouwen naar de gereedstaande vrachtwagen, voorts allerlei klusjes in de houtzagerij, en schilderwerk aan de villa van de gebroeders Keizer. Na een jaar ging een droom in vervulling. De zoon van een van de Keizers, een oersterke veertiger die in Australië had gewerkt leerde mij houthakken en zagen met een trekzaag. Dat was niet zonder reden want in Den Dolder moest elf hectare bos gekapt worden. Vele vrije middagen, zaterdagen en vakanties hakte en zaagde ik er lustig op los, samen met een jongen van de ambachtsschool.

's Avonds hadden mijn ouders geen kind aan mij, zo moe was ik, maar ik vrat als een houthakker, het karige eten was niet aan te slepen en met een hongerig gevoel kroop ik vaak vroeg in bed.

Ik voelde me sterk, ik had een complete uitrusting, ik had naar mijn idee veel ervaring opgedaan in de 'wildernissen' van Nederland. Nu kon echt het grote avontuur beginnen. Canada!! Het zou toch nog wel een paar jaar duren.

2 Hogeschool der Wildernis

Al tijdens de lagere schoolperiode smulden wij, mijn boezemvriend Hans en ik, van het lezen van avontuurlijke verhalen, van ontdekkingsreizigers, cowboys, indianen, Bosjesmannen, Kozakken, ontmoetingen met gevaarlijke dieren en andere belevenissen in verre landen. Tom Sawyer stond bij ons hoog op de lijst en ook de boeken van Arendsoog en Witte Veder, De laatste der Mohikanen, Old Shatterhand, Pim Pandoer de schrik van de Imbosch, De jongens van Beukenrode enzovoort, enzovoort.

Het bleef niet alleen bij lezen, wij brachten de gelezen avonturen in praktijk in de bossen tussen Hilversum en Hollandsche Rading, op en langs de Loosdrechtse plassen en de bossen in de regio Doorn – Leersum. We hebben heel wat afgefietst naar onze eigen wildernissen.

Naast boogschieten, uiteraard met een zelfgemaakte boog, speerwerpen en vissen, slopen we ook door het terrein om dieren te bespieden. We ontdekten al snel hoe je fazanten met de hand kon vangen door ze een begroeide akker in te jagen, dan geduldig te blijven zitten en als de fazant zich verraadde door zich te verplaatsen dook je er bovenop. Menige fazant is in de pan van onze ouders verdwenen. We moesten wel verzinnen hoe we aan de fazant en later ook de konijnen kwamen want onze ouders gehoorzaamden strikt aan de beschaafde wetten: ondanks de armoede, er was soms geen eten en geen geld voor de gaspenningen, houd je je aan de wet!

Als je eenmaal van welk avontuur dan ook geproefd hebt wil je steeds meer. Nu begon pas echt het avontuur, de wildernis intrekken, onafhankelijk zijn, overleven als een indiaan. Grootse plannen had ik. Maar je moet klein beginnen.

Deze keer had ik niets met Hans afgesproken, dit avontuur wilde ik absoluut alleen beleven.

Op een zaterdagavond werd ik zoals gewoon op tijd naar bed gestuurd en even later ingestopt door mijn moeder. Ik bleef stil liggen tot het donker werd, en enige tijd later hoorde ik mijn ouders naar boven stommelen, naar de ouderlijke slaapkamer. Het duurde wel even, maar toen werd het stil in huis. Geruisloos verliet ik mijn bed, pakte mijn rugzak, kroop uit het slaapkamerraam, sloop over het keukendak en liet me in het tuintje zakken. De ontsnappingsroute had ik overdag degelijk voorbereid; ik had de roestige krakende klink en de scharnieren van het slaapkamerraam geolied, een paadje geveegd over het met grint bedekte keukendak, en de grendel van het tuinhekje geolied. Nu moest ik alleen langs het kippenhok. Het werd even spannend, de kippen hoorden mij en er was wat geroezemoes. Daar had ik geen oplossing voor. Met ingehouden adem wachtte ik tot het weer rustig werd in het kippenhok. Mijn fiets stond al klaar en snel fietste ik nu de straat uit. Ik lette speciaal op Volkswagens, want de politie patrouilleerde regelmatig in onze wijk. Een kind zo laat op

straat is verdacht en dan werd je weer thuisgebracht of naar het politiebureau.

Zonder problemen bereikte ik de Hoorneboeg, een bosrijk gebied tussen Hilversum en Hollandsche Rading. Daar verborg ik mijn gammele fiets in de struiken en stapte dapper het donkere bos in. Al sluipend door het spannende woud trof ik een paar uur later een grote boom waaronder ik mijn slaapzak uitrolde. Er was niets te horen, Hilversum sliep, veel dieren sliepen, maar ik niet. Ik kon de slaap niet vatten. Starend in het nachtelijk duister kwam mijn hoofd tot rust, de spanning ebde weg, er kwam een weldadige kalmte over mij heen. Ik verkeerde tussen slapen en wakker zijn.

Plotseling werd de rust verstoord door een angstwekkend geluid boven mij in de boom. Verstijfd als een verdwaald konijn in een vossenburcht lag ik onder die grote donkere eik. Het geluid bleef aanhouden, het was een gesis, geschetter en gekras uit de donkere hemel. Het ging me door merg en been. Het bleef maar doorgaan. Geleidelijk kwam ik over de schrik heen en bleef nu rustig luisteren naar dat niet meer zo onheilspellende gekras. Het werd zelfs een aangenaam geluid, geen angstwekkend of onheilspellend geluid, maar het geluid van de wildernis. De rust keerde terug in mijn hoofd, de kalmte viel als een deken over mij heen.

Ik heb die nacht niet geslapen, een koele wind zweefde tussen de bomen en langs mijn gezicht, en in de ochtend werd het ijskoud. Bij het ochtendgloren ritste ik mijn slaapzak open en sloop weer door het bos in de richting van mijn fiets.

Net voor ik mijn fiets wilde pakken stapte een groen geklede man met een groene hoed en een lange grijze baard op het pad. Volgens mij had hij ook een geweer bij zich. De schrik sloeg me om het hart, ik voelde me net het ree* met de twee reebruine ogen die de jager aankeken.

‘Jij bent vroeg op kerel.’

Bedremmeld stond ik de man aan te staren.

‘Waar kom je vandaan? Waar woon jij?’

‘Ik woon in de Eerste Oosterstraat meneer.’

‘Ben je van huis weggelopen?’

‘Nee meneer, maar ik wilde zo graag een keer in het bos slapen.’

‘Wat? Heb jij in het bos geslapen? Weten je ouders daarvan?’

‘Ja, eh nee meneer, als ze het wisten mocht ik vast niet in het bos slapen. Ik ben stiekem uit het slaapkamerraam gekropen en ben toen het bos in gegaan, maar ik moet weer snel terug voordat mijn ouders wakker worden.’

De man begreep dat ik niet van huis was weggelopen, maar het was zeer ongewoon dat een kind zomaar in het bos ging slapen.

‘Goed, ik breng je op weg naar huis en ik wacht tot je weer door het raam geklommen bent. Overdag kom ik even bij je ouders langs om te zien of alles in orde is. Zullen we dat afspreken?’

‘Ja meneer’, zei ik opgelucht.

De man glimlachte, wat moet hij wel niet gedacht hebben?

De bebaarde boswachter hield zijn woord en kwam in de loop van de middag op bezoek. Hij sprak geen woord over mijn nachtelijke avontuur. Hij zag dat mijn ouders bijzondere aardige en beleefde mensen waren en dat alles in orde was. Hij meende dat hij mij en mijn vriendjes ook wel eens had zien spelen op de Hoorneboeg en dat we geen vernielzuchtige kinderen waren. Hij vroeg mijn ouders of ik, en eventueel een vriendje, zo nu en dan eens met hem op pad mocht door zijn gebied om de natuur te leren kennen. Het was geweldig en heel stoer om met de boswachter in zijn groene uniform en een met een veer gedecoreerde jagerschoed op, op pad te gaan. We leerden spoorzoeken, vogelgeluiden, hoe stropers te werk gingen met strikken en nog veel meer spannende zaken.

Dit was het begin van de ‘Hogeschool der Wildernis’. Ik zou hem nooit meer verlaten.

Later werd mij duidelijk dat een uil mij uit de slaap hield. Elke keer als ik een uil hoor denk ik terug aan die eerste keer. Ik zie mezelf in het duister omhoog kijken en voel de spanning nog wegglijden en een gevoel van intense rust en vrede daarvoor terug krijgen.

* het ree: boswachtertaal

3 Op zoek naar het everzwijn

Onze avonturen werden steeds spannender, we waren onverzadigbaar. Deze keer hadden we het plan gevat om het gevaarlijke everzwijn op te sporen. Hans en ik wisten van onze boswachter dat ze op de Veluwe veel voorkwamen. Maar hij had ons gewaarschuwd: Ga nooit alleen! Natuurlijk gaan we dan juist alleen, dat begrepen oudere mensen vaak niet.

Als serieuze aspirant woudlopers bestudeerden we eerst verscheidene dierenboeken om ons zo goed mogelijk voor te bereiden op het zwijnenavontuur. Hier volgt dan ook eerst een korte beschrijving over de hoofdpersoon, het everzwijn (*Sus scrofa*):

Het zwijn is niet moeders mooiste, maar wel een krachtig uitziend dier met een gedrongen borstelig behaarde lichaamsbouw en een naar achter aflopende rug. Bij opwinding gaan de ruige haren op zijn rug rechtop staan, wat hem nog angstaanjagender maakt. Zijn gevaarlijk uitziende kop met houwens of slagstanden en kleine ogen staren je onbevreesd aan. Op zijn korte poten haalt dit honderdvijftig kilo zware dier een snelheid van veertig kilometer per uur. Hij heeft ook een groot uithoudingsvermogen en kan lange tijd met een tempo van tien tot zestien kilometer per uur door het woud draven. Bij verontrusting of voedselgebrek maakt hij lange tochten. Hij verplaatst zich gewoonlijk in draf over de wissels in colonne naar de voedselgebieden. Bij nadering van het voedselgebied gaat het over in stap. Zwijnen zijn ook uitstekende zwimmers.

Tijdens de bronst, in oktober en november, vinden felle gevechten plaats tussen de evers. De dominante evers paren als eerste, de anderen mogen later. In april en mei worden dan één tot dertien biggen (frislijven) geboren. De zeug doet niet veel aan de kraamkamer en maakt eenvoudig een kuil voordat de jongen geworpen worden. De grappige biggetjes zijn grijsbruin met op de flanken twee geelwitte strepen. Vlak na de geboorte zijn ze al in staat om te rennen, en na een

paar dagen kunnen ze hun moeder al volgen. De strepen op de huid verdwijnen binnen zes weken. Na een jaar verlaten de jonge zwijnen de zeug. Ze kunnen tot wel twintig jaar oud worden. Zeugen, jonge beren en overlopers (jonge volwassen evers) leven in rotten (groepen). Jonge volwassen evers splitsen zich af. Oude sterke evers of keilers (kapitaalzwijn) leven meestal alleen.

Op de Veluwe hebben ze geen vijanden, behalve de mens. In andere landen doden beer, wolf en lynx vaak de biggen. Volwassen zwijnen zijn gevaarlijke tegenstanders. Bij een aanval van een roofdier zetten volwassen zwijnen onbevreesd en agressief de tegenaanval in. In de achtervolging zijn ze in het nadeel, ze zijn niet wendbaar en ze kunnen moeilijk keren.

Hij heeft een uitstekende reuk en een scherp gehoor, zijn gezichtsvermogen echter is slecht.

Overdag rusten de zwijnen in een met droog gras begroeide, diepe kuil in het kreupelhout, onder een omgevallen boom of onder een rotsblok, het liefst op zonnige plaatsen. Tegen de avond komt hij uit zijn leger of ketel. Ze houden er geen vaste dekkingen op na.

Het zwijn eet letterlijk alles; wortels, knollen, eikels, graan, insecten, slakken, wormen, jonge vogels, eieren en kleine zoogdieren.

Na het stampen van de noodzakelijke kennis werd het nu echt tijd om het bos in te trekken. Met mijn ouders was ik ooit wel eens op de Veluwe geweest en als bleekscheet moest ik in de zomervakantie naar een vakantiekolonie ergens bij het Uddelermeer om weer op krachten te komen. De huisarts bepaalde dat en mijn ouders gehoorzaamden natuurlijk, een huisarts is iemand van stand, die behoort je alleen daarom al te gehoorzamen. Een gezonde omgeving en gezonde lucht waren goed voor zwakke stadskinderen. Voor mij was het een hel, strenge leiders en zwaargebouwde dikbuikige leidsters, gewelddadige macho kinderen uit Amsterdam en het slapen in grote legertenten met het stadstuig was ook niet echt om tot rust te komen. Overdag ontsnapte ik om langs de Leuvenumse beek te zwerven. Dat was het enige leerzame van een vakantiekolonie, ontsnappen aan de dictatoriale leiding en de opgedrongen in mijn ogen stompzinnige

activiteiten, om in de Veluwse wildernis op speurtocht te gaan. Daar leerde ik het everzwijn kennen en had groot respect voor deze onbevreesde dieren. Met dat in mijn achterhoofd ging ik een paar jaar later met Hans, mijn boezemvriend, in de herfstvakantie op de fiets naar het grote woud om everzwijnen op te sporen.

We waren dertien of veertien jaar. Met moeite hadden zijn en mijn ouders toestemming gegeven om zover van huis te gaan. Een (fiets)kampeertocht was toen nog erg ongewoon en zeker voor snotneuzen. Ik begreep niet waarom mijn ouders zo bezorgd waren. In Doorn zouden wij bij kennissen aankloppen om te laten weten dat alles in orde was en bij restaurant De Zwarte Boer op de Veluwe zouden we hetzelfde doen. Natuurlijk vertelden we niet dat we op zoek gingen naar everzwijnen.

De fietstocht was al een heel avontuur, maar ook leerzaam. Voor water en dergelijke klopten we aan bij huizen waarvan we na gedegen onderzoek ontdekten dat er oudere mensen woonden. De oudere mensen waren blij om bezoek te krijgen en als kinderen werden we dan ook liefdevol en gastvrij ontvangen. We werden dan volgestopt met koekjes, en mochten vaak mee eten. Eenmaal op de Veluwe, vele leuke fietsbanden later, was het een hele klus om restaurant De Zwarte Boer te vinden met onze beperkte ervaring. Ik kon me dit restaurant nog enigszins herinneren van een zondagsritje met mijn ouders, en gelukkig arriveerden we na veel zoek- en vraagwerk behouden bij De Zwart Boer. We lieten de fietsen achter bij het antieke restaurant en van daaruit trokken we vol goede moed, maar wel een beetje zenuwachtig, de bossen in.

Het was een geweldig avontuur, in de uitgestrekte naaldbossen waanden we ons in de Canadese wildernis. Met spoorzoeken hadden we bij de boswachter al enige ervaring opgedaan en al snel vonden we de sporen van edelhert, ree en het wilde zwijn. In de boeken hadden we gelezen dat de zwijnen tegen de avond uit het hout kwamen en op open plekken gingen grazen en wroeten. Aan het eind van de middag slopen we dan ook naar een omgewoelde open plek midden in het bos,

en bouwden ons sheltertje een aantal meters in de bosrand. Geduldig en gespannen lagen wij in onze slaapzak te wachten op het everzwijn. Pas tegen het eind van de schemerperiode begon het bos te leven. Er was geritsel en gerommel in de struiken onder de eerste flonkerende sterren. Met spanning lagen we te wachten op wat komen ging. Het was al bijna duister toen een aantal zwarte spookachtige schimmen het veldje op draafden. Onmiddellijk werd er zwaar gevochten. Gillen, schreeuwen en grommende geluiden van vechtende zwijnen vulden de koele heldere nacht. Soms kwamen ze toch wel griezelig dichtbij onze schuilplaats. Gespannen als een hertekalfje staarden we in het duister naar de vechtende schimmen. De zwijnenoorlog ging urenlang door en urenlang lagen wij onbeschermd onder ons sheltertje, hopende dat ze niet over ons heen zouden rennen.

Eindelijk werd het rustig, de zwijnen vertrokken naar hun schuilplaatsen voor een dutje. Voor ons werd het een slapeloze nacht, maar we raakten niet uitgepraat over het geweld van de zwijnenknokpartij.

Tijdens het ochtendgloren vielen we eindelijk in slaap, maar al snel maakte de koude ochtendzon ons weer wakker. Het werd tijd om terug te keren naar huis.

‘Hoe hebben jullie het gehad?’

‘Oh het was leuk.’

Veel meer hebben we niet gezegd om onze ouders niet ongerust te maken en natuurlijk om te voorkomen dat we niet meer mochten kamperen.

4 De afschuwelijke voorn uit de Linde

De voorn (o.a. *Rutilus rutilus*, blankvoorn) is een smakelijke vis, vooral als je hem direct na de vangst roostert en opeet. Sommige mensen houden echter niet van verse vis.

De voorn is eigenlijk een karperachtige maar het is ook een algemene volksnaam voor een aantal vissen met gelijksoortige kenmerken. De

meeste voorns hebben roodachtige vinnen. Er zijn verschillende voornsoorten zoals de blankvoorn en de ruisvoorn die beide ongeveer twee kilogram kunnen wegen. Het vissen op voorn kan gebeuren met de vaste hengel en, wat sportiever is, met de vliegengel.

Grote voorns zijn schuw, die hebben het een en ander al meegemaakt in hun leven. Om een grote voorn te vangen is een dunne lijn nodig en het juiste aas, en vereist veel ervaring. Mijn vader leerde mij dat je alleen vist of jaagt voor voedsel, niet voor de lol of voor de sport. De eerste keer dat ik een luchtbuks in mijn handen had, al op jonge leeftijd, had ik na veel oefenen op een schietschijfje in de achtertuin een spreekw geschoten. Het eerste dat mijn vader zei was:

‘Nu ga je die schoonmaken en opeten.’ Ik ben dat nooit vergeten.

Als kind bracht ik mijn jeugd door in en rond Hilversum. Onze buurman Van de Pol was een ruwe zeebonk, die toen hij eenmaal trouwde, zijn zeeleven vaarwel zegde. Hij bleef wel een zeeman in hart en nieren. Op een dag gaf hij mij een kleine bamboehengel, snoer, dobber en haakjes.

‘Bartje’ zei hij met zijn zware stem, ‘morgen om vier uur sta je klaar, dan gaan we vissen in het Tienhovens kanaal.’

Weigeren durfde ik niet, als hij je met zijn verweerde stierenkop aankeek moest je gewoon gehoorzamen. De volgende ochtend voor dag en dauw stapten we op de fiets en een uur later zaten we aan de waterkant. Buurman Van de Pol haalde de ene na de andere voorn uit het water. Als ze te klein waren liet hij ze weer vrij met de opdracht om hun grootvader of grootmoeder op te halen. Na enige tijd had hij zijn leefnet vol en ik had het geluk ook een paar voorns te hebben gevangen. Vol trots fietsten we naar huis waar de vissen schoongemaakt werden. Mijn ouders kregen ook een behoorlijke lading vis. Sinds die tijd ging ik alleen op het visserspad, of met de buurman die uiteindelijk vriendelijker was dan zijn onbehouden ruwe uitstraling aangaf, of met vrienden. De gevangen vissen waren een welkome bijdrage aan de karige maaltijden bij mij thuis en bij mijn vrienden.

Jaren later ging voor mijn ouders een grote wens in vervulling. Voor een paar centen kocht mijn vader in Friesland een oud vervallen boerderijtje met een stuk land en een kleine boomgaard. Er stonden een paar bejaarde appelbomen, een perenboom en wat braamstruiken. Mocht er weer oorlog komen dan hadden ze in ieder geval voldoende voedsel van de groentetuin, de boomgaard, een paar kippen en een paar geiten.

Zelf zwierf ik regelmatig door het Friese landschap, door de grazig groene weilanden, de weelderig begroeide bospercelen en vooral langs de Linde, een prachtige beek die omzoomd werd door eeuwenlang bewerkte weiden, loofbospercelen, sparrenwouden en rietvelden. De natuur was overweldigend, grutto's, kievieten, kemphanen, hazen, reeën, de buizerd en vele andere dieren leefden daar in het door boeren beschermde en verzorgde landschap. De boeren accepteerden mijn zwerftochten, en wisten ook dat ik deelnam aan vogeltellingen in dat gebied. Ze wisten ook dat ik zo nu en dan een fazant strikte of mijn bamboehengel uitgooide om de voorraadkast van mijn ouders aan te vullen.

Vroeg in de ochtend zat ik langs de bosrand aan de oever van de traag stromende Linde te staren naar de dobber. Al snel was mijn leefnetje met een paar kleine ruisvoorns gevuld en tegen het einde van de ochtend begon mijn maag zich te roeren. Het kampvuur was snel gebouwd en spoedig hingen twee voorns aan een gevorkte tak boven de roodgele vlammen. Mijn ogen staarden met de blik op oneindig in het gloeiende vuur. Ik was in een andere wereld. Tot er geritsel en geruis achter mij te horen was. Ik werd me weer bewust van mijn omgeving en keek langs de bosrand. De zoon van boer Van Dijk maakte zijn ronde door het land en zag mij bij het kampvuur zitten. Dit was nieuw voor hem, een vis roosteren boven het kampvuur. Hij had behoefte aan een praatje en kwam gezellig bij de behaaglijk warme gloed zitten. Na verloop van tijd waren de vissen klaar voor consumptie. Ik bood Sietze een vis aan en hij aarzelde. 'Geef mij die kleine maar', zei hij uiteindelijk.

Het smaakte mij voortreffelijk en ik waande mij als een ontdekkingsreiziger in de oneindige wildernissen van Canada. Maar Sietze keek alsof hij een uilenbraakbal moest opeten. Dat viel me wel op, maar ik stond daar verder niet bij stil. Sietze vervolgde na het ontbijt zijn wandeling.

Zeker dertig jaar later gaf ik een lezing voor de leden en introducés van de Rotary Club in Wolvega. In de pauze kwam een lid van het bestuur op mij af en vroeg of ik hem herkende.

‘Nee, echt niet moet ik eerlijk zeggen.’

‘Ik ben Sietze van Dijk.’ Toen ging bij mij het licht branden.

‘Weet je nog dat ik bij je kampvuur kwam zitten aan de Linde? Het was voor mij een afschuwelijke ervaring. Ik kreeg die vis bijna niet door mijn keel, hoewel ik hem wel heb opgegeten.’

Nu herinnerde ik ook zijn vertrokken gezicht. Kennelijk is het niet voor iedereen gewoon om een vers gevangen vis op zijn bord te krijgen.

5 Dartelende wervelwind

Het ree (*Capreolus capreolus*) is een sierlijk hertachtig, slank en langbenig dier met opvallend grote oren. Het heeft een uitstekend gehoor en een goede reukzin. De rug is vreemd genoeg naar achteren toe omhoog lopend. De zomervacht is oranje bruin met een geelachtige witte spiegel, de wintervacht is grijsbruin met een witte spiegel. De staart of bloem is onbeduidend klein. Het kalf is roodachtig geelbruin met lichte vlekken en punten.

Het ree kan twintig tot dertig kilogram wegen met een schouderhoogte van zeventig centimeter. De bok draagt een gewei dat bestaat uit stangen met één tot maximaal vier enden (punten). Het gewei wordt jaarlijks in de periode oktober/november afgeworpen.

In mei/juni worden één of maximaal twee kalfjes geboren in een leger dat van gras en takjes bij elkaar geschraapt is.

Een paar uur na de geboorte is het kalf in staat om te staan, maar blijft de eerste tijd in het leger. Het kalf is bij de geboorte geurloos. Na vier weken volgt het de moeder op lavei. Bij onraad laat de geit een kort blaffend geluid horen, het kalfje drukt zich dan en verroert zich niet. Bij de bescherming van het kalf zal de reegeit tot de aanval overgaan en met de voorpoten de aanvaller verjagen. De jonge dieren zijn kwetsbaar voor arenden, vossen, bunzings, de lynx en wilde kat. De lynx is zelfs in staat om een volwassen ree te slaan. Ook de wolf jaagt op reeën.

Het ree leeft bij voorkeur in open bossen en bosranden, zowel in laagvlaktes als in heuvel- en berglandschappen tot tweeduizend meter. Het komt 's avonds en 's morgens op vaste tijdstippen, ongeveer drie kwartier voor zonsopgang en na zonsondergang, op een vaste plek uit het hout om in het open veld te laveien. Regelmatig kijken ze op en observeren de omgeving. Ze zijn ook regelmatig tegen de middag in het open veld te zien.

Ik genoot altijd van de ruimte en het gevarieerde Friese landschap aan de grens van Drenthe waar mijn ouders het kleine boerderijtje bewoonden. Regelmatig hing ik in mijn jonge jaren mijn rugzak om en zwierf een aantal dagen door het terrein. Gedurende een weekend aan het eind van de lente of begin zomer sloop ik door de weiden en heidevelden langs Berkenheuvel, een geweldig mooi natuurgebied in Drenthe. Het landschap was vol leven; grutto's, kieviten, scholeksters, biddende torenvalkjes, een buizerd met zijn snerpande kreet en veel meer. De natuur was in volle gang om te herstellen van de winter.

Laat in de middag bereikte ik de hoek van een bosrand aan de grens van een door paardenbloemen geel en groen gekleurd weiland. In het weiland dartelde een reekalfje. Het ging er in volle galop vandoor, stopte abrupt om nieuwsgierig de omgeving waar te nemen. Dan maakte het weer een aantal acrobatische sprongen om weer met volle snelheid als een dartelende wervelwind door zijn speeltuin te galopperen. Ik sloop de bosrand in om haar niet te storen en stond

ineens oog in oog met moeder ree. Ze keek me kalm aan en leek niet verontrust. Ze bleef rustig liggen. Na een paar minuten deed ik heel voorzichtig de rugzak af en samen genoten we van het dartelende reekalfje. Soms mompelde ik wat tegen haar en dan keek ze me aan alsof ze begreep wat ik zei. Het reekalfje bleef onvermoeibaar doorspelen. Ze kon er niet genoeg van krijgen. Na lange tijd werd ze eindelijk moe en slenterde naar moeders. Heel voorzichtig ben ik weggegaan, moeder en kind in alle vrede achter latend.

6 De schrik van de Imbosch

Hans en ik hadden het boek ‘Pim Pandoer, de schrik van de Imbosch’ gelezen en het leek ons wel wat om op die manier beroemd of berucht te worden. De schrik van de Imbosch sprak ons wel aan, hoewel wij niet wisten waar de Imbosch lag. Dat was niet echt een probleem; we waren bekend met de bossen rond Doorn en doopten dat om tot onze Imbosch.

In de herfst hoorden we daar voor het eerst het machtige burlen van het bronsige hert. We schrokken als een gazelle die door een troep leeuwen aangevallen wordt. Het was zo erg dat we het bos niet meer in durfden tot een boer ons lachend vertelde dat de edelherten dit angstwekkende geluid maakten. Nu voelden we ons weer de doorgewinterde avonturier en met dit in ons achterhoofd wisten we dat wij met hulp van het edelhert de schrik van de Imbosch zouden worden.

Om beroemd te worden werden ook weer intensief diverse natuurgidsen bestudeerd. Alle kennis over ons hoofdpersoon, het edelhert werd nauwgezet uitgeplozen. Het edelhert (*Cervus elaphus*) is samen met het zwijn het meest indrukwekkende dier van de Veluwezoom. In Canada wordt hij wapiti of elk genoemd. Het is een groot dier met een schouderhoogte van een meter vijftig en een gewicht van rond de honderdvijftig kilogram, althans in de Nederlandse bossen. In andere landen van Europa wordt hij

tweehonderdvijftig kilogram en in Canada nog eens twee keer zo zwaar. Zijn zomervacht is glanzend roodbruin en in de winter sober grijsbruin. Op het achterwerk hebben ze een lichtgele spiegel. De oudere herten hebben manen. De hinden zijn wat lichter gekleurd.

De mannen hebben een gewei dat wel twaalf kilogram kan wegen. Het begint in de lente te groeien en wordt beschermd door een fluweelachtige bast. Elk jaar komen er steeds meer vertakkingen bij, afhankelijk van gezondheidstoestand en voedselaanbod. Eind augustus laat de basthuid los en de herten proberen door te vegen tegen takken en struiken, de bast te verwijderen. Het gewei zelf is tegen die tijd hard en benig geworden en wordt gebruikt tijdens de bronstgevechten. Een spits, een gewei met één spits aan de stang, is een tweejarig hert. Het jaar daarop heet het gewei een gaffel. Een gewei met drie takken is een zesender. Een twaalfender is een kapitaal hert, wat inhoudt: een volwassen hert van minstens zes jaar oud. De afworpen van het gewei vindt in februari en maart plaats.

In september en oktober, bij een paar koude dagen, het liefst met nachtvorst, worden de herten bronstig. Alleen in de bronsttijd leven de herten, hinden en jonge dieren bij elkaar. Een volwassen, sterk hert verzamelt een aantal hinden en bewaakt ze tegen andere herten. Tijdens de bronst bult het hert met een diepe machtige bronstroep: 'ooaaah.' Regelmatig vinden dan heftige gevechten plaats. Tijdens de bronst eten de mannetjes nauwelijks, dat is nu eenmaal zo als je op liefdespad gaat.

Door het nabootsen van de bronstroep met behulp van een buisje of een stukje bamboe kan men een hert in de nabijheid lokken. Het lokken kan het best gebeuren op een koude vriesochtend aan de voet van een helling of langs een bosrand. Het roepen moet niet te vaak gebeuren. Er moet rekening gehouden worden met het antwoorden van het hert. Sommige herten naderen heel stil en kunnen plotseling tevoorschijn komen.

Natuurlijk vonden wij het stoer om met deze kennis indruk te maken op onze vrienden.

Thuis bestudeerden Hans en ik ook een boek over de jacht en leerden een ‘loktoeter’ te maken. Bij het oefenen hadden wij al buikpijn van het lachen. De burl oefeningen leverden ons ontzettend veel gierende lachbuien op. Gewapend met de loktoeter en de boekenkennis, fietsten mijn boezemvriend en ik het jaar daarop in de herfstvakantie van Hilversum naar de bossen rond Doorn.

Wij zouden de schrik van de Imbosch doen herleven. We hadden al volop plezier tijdens de fietstocht. Mijn vader had in Doorn een klein zomerhuisje gebouwd op het land bij een boer. Het daarnaast gelegen landgoed was een prachtig gebied om ons plan uit te voeren. We kenden het terrein op ons duimpje, zelfs beter dan de boswachter. We hadden al snel geleerd dat konijnen van zandgrond houden om een burcht te kunnen graven. Menig konijntje hebben we daar gevangen en dat verdween in de pan bij Hans of mijn ouders. We vonden een hermelijnenburcht en genoten elk jaar van de ravottende jonge hermelijntjes in de lente. We wisten de rustplaatsen van de edelherten en waar ze ’s morgens een bepaalde tijd voor zonsopgang gingen laveien of grazen. Het was een sport geworden om de herten te besluipen of in hinderlaag op te wachten. Ver voor zonsopgang lagen we dan goed verscholen achter de struiken langs een wissel tot ze voorbij kwamen. Soms lukte het zelfs om ze aan te raken. Van schrik sprongen ze dan wel een meter hoog en verdwenen daarna tussen de bomen. Al gauw beseften we dat we op die manier geen vrienden van broeder edelhert werden en stopten met deze activiteiten. Als kwajongen verzoon je dan weer andere avonturen.

Op een ochtend, nog voor zonsopgang, slopen we door de kille bossen en hadden al een intens plezier bij de gedachte om andere mensen te laten schrikken. We vonden een uitstekende plek tussen de struiken, in de buurt van een veelgebruikt wandelpad. We hadden ons goed gecamoufleerd, dat hadden we geleerd op het oefenterrein van de mariniers uit Doorn. Zij hadden ons een keer laten schrikken. We hadden de groene soldaten, sorry, mariniers, in het groene bos totaal niet gezien. De mariniers lachten zich een krik. Maar deze voor ons

zeer nuttige ervaring kwam ons goed van pas; zien zonder gezien te worden.

Lange tijd lagen we in dekking en er gebeurde maar niets, het was stil, doodstil. We werden wat ongeduldig, maar eindelijk hoorden we stemmen, geroezemoes. Er kwam een gezin van vader, moeder en twee kinderen aangewandeld. De kinderen waren net hertenkalfjes, ze renden en sprongen van plezier. Vader en moeder liepen plechtig gearmd netjes over het pad, zoals dat in die tijd gewoon was. We keken elkaar aan: doen we het of doen we het niet? We wisten niet echt hoe ze zouden reageren, maar we hadden vooraf al een vluchtroute verkend voor het geval we achtervolgd zouden worden. We knikten en de spanning steeg. Ze kwamen steeds dichterbij. Wij zaten muisstil. Toen ze ons net gepasseerd waren lieten wij een angstwekkend geburl horen. De kinderen stonden verstijfd. Moeder had wijd opengesperde ogen als een geschrokken duinkonijntje en vader stond te trillen als een zwangere zebra. Hij kreeg zijn tegenwoordigheid van geest snel weer terug, greep de kinderen bij de arm en zei:

‘Snel, wegwezen hier.’

Wij lagen te stuiteren van het lachen, onze zondag kon niet meer stuk.

Een kwartier later hoorden we geburl. Het was een echt edelhert en hij kwam dichterbij. Na enige tijd stond hij vlak voor ons. Hij hief zijn zware massieve kop met het machtige gewei omhoog, haalde adem en perste het geburl zowat uit zijn hoeven. Oef, dat was indrukwekkend. Dat hadden we nog nooit gezien, alleen gehoord. Stil als een bevroren sneeuwhaas bleven we liggen, in de hoop dat hij ons niet zou ontdekken. Hij was een maatje te groot voor ons. Gelukkig, toen hij zijn rivaal niet kon vinden, ging hij weer op zoek naar een paar knappe hinden.

Wij verzamelden weer nieuwe moed en herhaalden verscheidene keren de bronstkreet om wandelaars de schrik om het lijf te jagen. Niet iedereen schrok en dan begint het te vervelen. Het hert kwam ook

niet meer terug. Het werd tijd voor andere kwajongens bezigheden. Wij waren in ieder geval de nieuwe ‘Schrik van de Imbosch’, Pim Pandoer had afgedaan.

7 De luchtbuks

Al voor mijn tiende jaar wilde ik graag een luchtbuks hebben. Met karweitjes schraapte ik een paar centen bij elkaar. Mijn vader legde er tot mijn grote verrassing ook een paar centen bij en met dat bedrag ging mijn grote wens, een eigen luchtbuks, in vervulling. Trots als een pauw was ik regelmatig aan het oefenen op een schietschijfje in de achtertuin. Het jeugdige avontuurlijke jachtinstinct spoorde mij aan om eens echt op jacht te gaan. De spreeuwen waren in die tijd een grote plaag op het platteland. De boerderij van boer Van Loenen was mijn jachtgebied. Een nietsvermoedende spreeuw landde op het dak, hij kwam in het beeld van mijn vizier en enkele ogenblikken later rolde hij van de pannen af.

‘Goed gedaan jochie, je mag hier vaker komen. Die spreeuwen zijn een plaag hier’, zei Van Loenen.

Trots liep ik naar huis om mijn vader mijn eerste jachtbuit te laten zien. Mijn vader werd echter ontzettend boos, de schrik sloeg me om het hart.

‘Schoonmaken en opeten! Je doodt niet voor de lol’, zei hij.

Diep beschaamd begon ik aan het bloederige karwei. Mijn moeder braadde de vogel en ’s avonds lag hij op mijn bord. Ondanks dat hij prima smaakte voelde ik me ontzettend rot. Ik begreep het maar al te goed en ben het nooit vergeten. Het was een waardevolle les voor mij. Alleen had de spreeuw het met de dood moeten bekopen.

In de loop der jaren leerden mijn vriend Hans en ik hoe je konijnen en fazanten kon strikken of zelfs met de hand vangen. Dat hadden wij onder andere van een boswachter geleerd. Mijn vader had wel een vermoeden dat het niet helemaal legaal was wat wij deden, maar hij uitte zich niet en was er stilletjes blij mee.

Toen mijn ouders naar een klein boerderijtje in Friesland verhuisden, kwamen we in een paradijs terecht. Een grote moestuin, een kleine boomgaard met een paar bejaarde appelbomen, wat kippen en een paar geiten en mijn ouders waren gelukkig. Ik zelf ging regelmatig met mijn buks op stap om een haas of fazant te verschalken. Dat was verboden, dat was me bekend. Maar het leverde mij nu geen gewetensbezwaar meer op zolang het voor eigen gebruik was, als voedsel. Het was toen nog gewoon in die uitgestrekte streken in Drenthe en Friesland dat de arme keuterboertjes op die manier een hapje bij elkaar konden scharrelen. Het werd door de vingers gezien als je een paar strikken zette of op een andere manier een stukje vlees kon verschalken. Mijn vader heeft daar altijd moeite mee gehad, het was tegen de wet.

Op een ochtend was ik al vroeg op pad gegaan met mijn luchtbuks onder mijn arm. De hemel was kraakhelder en de paardenbloemen hadden zich nog niet geopend. Het was niet mijn bedoeling om wat te schieten. Nee, gewoon zwerven door de kleurige weiden en dichtbegroeide bospercelen, en te genieten van de rust in de natuur, van het vrije veld. Sluipend en speurend door de bosrand viel mijn oog plotseling op het silhouet van de boswachter. Hij stond met zijn rug naar mij toegekeerd in de greppel langs een naburig bosperceeltje. Ik gooide mijn buks in de greppel en ging naar hem toe voor een praatje. Het ging natuurlijk over de rijke natuur in zuidoost Friesland, over de dieren, het weer, het eerste kievitseizoen, dat er nog maar weinig scholeksters waren enzovoort. Na enige tijd besloot ik verder te gaan en zei:

‘Tot ziens meneer Veenstra.’

‘Prettige dag Bartje, en vergeet je buks niet’, antwoordde hij.

Hij had me ook kunnen laten oppakken. Met groot respect zei ik

‘Dank u wel.’

Nu ik in Canada woon is dat allemaal een stuk gemakkelijker. Natuurlijk, je moet een opleiding volgen om een wapen te mogen

bezitten en een jachtopleiding om te mogen jagen. Veel mensen in het hoge noorden kunnen in leven blijven als ze hun voedsel vergaren met jagen en vissen. Ook hier vergeet ik de woorden van mijn vader niet. Jaag en vis niet voor de lol, alleen voor voedsel. Of zoals de oorspronkelijke indianen zeiden: ‘Jaag niet met een volle maag.’

8 Onbezonnen

Ik was op mijn vijftiende al de trotse bezitter van een paspoort, gekregen omdat ik met mijn oom een keer op de motor naar Duitsland moest. Naar mijn idee kon je daarmee de hele wereld bereizen.

Vijfhonderdnegenenveertig guldens zaten in mijn spaarpot. Schatrijk was ik, maar niet voor lang. Jarenlang had ik gespaard, en nu direct na het Mulo examen werd het ingeruild voor een ticket naar Canada. Niets lag mij nog in de weg dacht ik. Maar het liep even anders, zoals het nooit allemaal vlekkeloos verliep in mijn jonge bestaan.

‘Hebt u ook een visum?’

Dat was een volkomen onbekend woord voor mij.

‘Eh, nee mevrouw.’

‘Als u een jaar naar Canada wilt, dan moet u een visum aanvragen bij de Canadese Ambassade, jongeman.’

‘Dat doe ik dan toch even’, zei ik nonchalant.

Ik fietste helemaal van Hilversum naar Den Haag en werd zonder visum weer de deur gewezen omdat ik geen cent op zak had. Mijn wereld stortte in. Een nacht logeerde ik bij mijn oom en tante in Rotterdam en fietste toen weer terug naar Hilversum. Mijn ticket werd zonder problemen weer omgeruild voor guldens, helaas minder dan wat ik er voor betaald had. Dus ging ik weer bij houthandel De Keizer aan het werk.

Alsof het op mijn weg moest komen las ik een boek waarin de schrijver in dezelfde situatie was beland. Hij had zijn ticket weer ingeruild en had met het geld en wat smoezen voor elkaar gekregen dat hem een visum werd uitgereikt. De volgende truc was dus niet

door mij verzonnen. Na twee weken had ik weer wat geld bij elkaar gespaard en fietste weer naar Den Haag. Dezelfde secretaresse ontving mij en ze wist dat het geen zuivere koffie was, maar met het geld wat ik toonde kreeg ik een visum. Ze moest eigenlijk lachen om mijn vrijbuitershouding. Een dag later kocht ik weer een vliegticket en had zelfs nog een paar guldens over.

Doodzenuwachtig liep ik de trap op en zetelde me voor het eerst in mijn leven in een vliegtuig. Mijn hart bonsde in mijn lijf. We vlogen via IJsland en Gander in New Foundland in oost Canada naar Vancouver. Naast mij zat een oudere vrouw die mij regelmatig aankeek. Misschien had ze behoefte aan een praatje. Ik ook overigens, maar als jonge knul begin je niet zomaar een gesprek met een ouder iemand.

‘Waar ga je naar toe?’ vroeg de grijsharige vrouw.

‘Naar Riske Creek mevrouw, ik wil pelsjager worden.’

Riske Creek had ze nog nooit van gehoord. Ik had een kaart bij me en wees met mijn vinger naar een onooglijk dorpje in midden Brits Columbia.

‘Hoe oud ben jij?’

‘Zeventien jaar mevrouw.’

‘Waar zijn je ouders?’

‘Oh, die zijn gewoon thuis.’

‘Heb je familie in Canada?’

‘Nee mevrouw.’

‘Waar overnacht je dan?’

‘Ik heb een tent en een slaapzak.’

‘Ik ben mevrouw De Jager. Als je wilt kan je met mij mee naar huis. Ik woon in Vancouver. Dan kan je de eerste dagen nog in een bed slapen.’

‘Fijn, dank u wel mevrouw’, zei ik opgelucht.

‘Heb je voldoende geld bij je, je moet toch ook eten kopen?’

‘Och, ik denk dat ik vijftien dollar heb. Daar kan ik voorlopig wel wat van kopen.’

‘Is het niet een goed idee om voor mijn man nog wat klusjes te doen, dan kan je nog wat extra geld verdienen.’

Wat kan een mens toch geluk hebben. We vlogen nog over de oceaan en ik had al een bed en een baantje.

We werden opgehaald door haar man en reden naar de Schoolhouse Road waar zij in een prachtig huis woonden met een reusachtige tuin en een kleine groentekwekerij. De volgende dag was ik al aan het spitten.

Annie en Kees de Jager waren vlak na de Tweede Wereldoorlog geëmigreerd. Lachend vertelden ze dat ze een wereldbol lieten ronddraaien en geblinddoekt met de vinger de ronddraaiende bol tot stilstand brachten en besloten naar de plek die de vinger aanwees toe te gaan. Dat bleek Canada te zijn.

Mijn ouders waren inmiddels wel gewend aan mijn plotselinge afwezigheden. Ik struinde dan door de bossen en kwam een paar dagen later wel weer thuis. Over Canada had ik regelmatig gesproken maar nooit over een vertrek daarnaar toe. Vanuit Canada stuurde ik een brief naar mijn ouders zodat ze zich niet druk hoefden te maken. Ik was naar Canada gegaan en had ook al een baantje. Niet veel mensen hadden toen al een telefoon, de post was de enige manier om contact te onderhouden.

Nadat ik aardig wat dollars verdiend had pakte ik mijn rugzak en lifte ongeveer vijfhonderdvijftig kilometer naar Williams Lake. Dat ging gesmeerd. Te voet ging ik in de richting van Riske Creek en een paar uur later stopte een auto en kon ik meerijden. De zeldzame auto op de *Highway 20* stopte in die tijd wel voor een eenzame jonge knul.

Mijn Nederlands beeld van een dorpje met straten, huizen, winkels enzovoort strookte niet met de Canadese dorpjes die ik tegenkwam. Tot mijn stomme verbazing werd ik in de *middle of nowhere* uit de auto gezet, bij twee blokhutten en een heel klein winkeltje, de *General*

Store. In de winkel vroeg ik met mijn ‘Mulo Engels’ waar Riske Creek lag.

‘Dit is Riske Creek.’ Ik staarde hem vol ongeloof aan.

‘Weet u waar Eric woont?’

‘Ga dit pad maar af, dan kom je er vanzelf. Heb je geen jeep, of een paard? Waar is je geweer? Er zijn beren hier.’

Drie dagen liep ik met een bol gevoel in mijn maag over het pad, er kwam geen eind aan. Er was geen beer te zien, maar onzeker schuifelde ik voort in de hoop dat er een blokhut in zicht zou komen. Ik sliep langs het pad, dronk uit stromende beekjes en mijn maaltijden bestonden uit *digestives* (koek).

Ik had het bijna opgegeven, maar op de derde dag trof ik een blokhut en even verderop zag ik twee mensen op het land aan het werk, aan de rand van een ondiep meer. Stomverbaasd staarden ze mij aan, maar al snel werd ik naar de blokhut meegetoond om een mok thee te drinken en een stuk gerookt hertenvlees te eten.

Een droom kwam uit, dit was de echte ‘Hogeschool der Wildernis’. Ik weet niet precies hoe lang ik daar ben gebleven, maar Eric en Lilian waren de top docenten van de Hogeschool. Spoorzoeken, eetbare en geneeskrachtige planten, jagen, vissen, weerkunde, paardrijden, kano-varen, er leek geen einde aan te komen. Wat ben ik rijk geworden!!

Na verloop van tijd keerde ik terug naar Nederland, tot grote vreugde van mijn ouders. En tot groot ongenoegen van mijn vader meldde ik me aan als beroeps voor militaire dienst.

Canada zou nooit meer uit mijn geest verdwijnen, het was mooier dan alle foto’s en gelezen boeken bij elkaar. Gelukkig verkeerde ik, als instructeur, in de omstandigheid om jaarlijks voor twee, soms drie maanden verlof te nemen. In de zomer kwamen namelijk geen lichtingen op, dus de opleidingsscholen draaiden dan op een laag pitje. Ik keerde dan ook met mijn rugzak terug om praktijkervaring op te doen in de ‘Hogeschool der Wildernis’. Ik wist toen al dat ik eens voorgoed zou terugkeren.

9 De startende motor

Als jonge knaap moet je nog veel leren, boekenstudie is niet voldoende. Met het idee dat je al veel weet van de natuur, trek je dan overmoedig de wildernis in. De ervaringen in het veld vullen het kleine beetje boekenwijsheid aan, vaak met veel plezier, met verwondering, maar ook met het gevaar en het besef dat je vaak in grote en kleine zaken totaal onwetend bent.

Hoe onervaren en onwetend ik was leerde mij de hoofdpersoon van dit verhaal, de *grouse*.

De *Spruce grouse* (*Dendragapus canadensis*) is een hoenderachtige vogel die zo vertrouwt op zijn camouflagepak dat hij rustig blijft zitten waar hij zit. Hij verraaft zich echter als het vermeende gevaar te dichtbij komt. Hij vliegt dan snel een dichtbegroeide sparrenboom in en blijft op ooghoogte zitten tot je hem bijna uit de boom kan plukken. Het gefladder is van enige afstand te horen en dan is het gemakkelijk om deze ‘dwaze kip’ zoals hij genoemd wordt, op te sporen.

Het mannetje heeft een kleurig gevlekt verenkleed en heeft een duidelijke rode plek boven het oog. Ze eten graag de scherpe dennennaalden, alle soorten bessen, zaden, andere plantendelen, paddenstoelen, varens en insecten. Het is een bodembroeder, het nest ligt goed verborgen tussen de struiken. In de lente worden zeven tot acht kuikens geboren. Ze zijn niet zo huiselijk, want ze verlaten direct het nest en gaan op zoek naar een lekker hapje. Een week later kunnen ze al vliegen. Het mannetje interesseert zich niet voor de opvoeding. Hij zit alleen maar te pronken met zijn bruidskostuum, terwijl het vrouwtje alles doet om haar kroost op te voeden. Ze is zeer beschermend en valt je zelfs aan als je in de buurt van de kuikens komt.

Als jonge onervaren twintiger zwierf ik over het Chilcotin plateau in het midden van Brits Columbia. Op sommige plekken lag nog een restantje sneeuw. Loofbomen en de wilgenstruiken waren nog kaal. Hoog in het kustgebergte lag nog meters sneeuw, dus ik trok door de

lager gelegen valleien. Het enige probleem waren de rivieren. Door het warme weer dooide het flink en het smeltwater stroomde in volle vaart van de hellingen af om de rivieren te voeden. Het was een ijselijke opgave om door de woest stromende ijskoude rivieren te komen. Na twee weken op tocht was ik de Dean rivier gepasseerd en enkele uren later vond ik een geschikte kampplek langs een naamloze beek die in een klein meertje uitstroomde. Ik had twee weken niemand gezien en er waren geen aanwijzingen van menselijke aanwezigheid. Het waren al lange dagen, het weer was uitstekend, de naaldbomen produceerden wolken stuifmeel en nieuw leven werd geboren. De populieren kregen al een groene waas van pas ontloken blad. De wildernis bruiste van energie.

Mijn kampvuurtje brandde behaaglijk en de geur van geroosterde forel verspreidde zich over de koele zacht stromende beek. Het leven was goed zonder de luxe van de beschaving. Ik voelde me een ontdekkingsreiziger en het was een voorrecht dat mijn avonturenwens in vervulling was gegaan: het doorgaan van onbewoonde gebieden. De geroosterde vis gaf aan dat het etenstijd was en voorzichtig maakte ik hem graatvrij en nam zo nu en dan een slokje verdunde visolie wat ik tijdens het roosteren in mijn mok verzameld had. Zoals gezegd: als je jong bent en je hebt al een klein beetje ervaring opgedaan, denk je dat je alles weet. Overmoedig stap je in elk avontuur en kom dan telkens weer tot de ontdekking dat er nog veel te leren valt. De beren bijvoorbeeld hebben mij zelden lastig gevallen, maar elke ontmoeting is weer een leerzame ervaring, en fijn als je er ongeschonden afkomt. Elke dag is nieuw met nieuwe ervaringen, hoe klein ook. Telkens probeer je te achterhalen wat een onbekend geluid, onbekende geur, nieuwe plant of dier kan zijn. Na enkele jaren ervaring kom je er achter dat je nog steeds maar weinig of niets weet. Een paar wildernisgeluiden had ik inmiddels al geleerd, sommige vogelgeluiden, de plons van een forel die een mug in de vlucht vangt, het kletsen van de raaf, het fluiten van de whiskey jack en nog veel meer inmiddels vertrouwde geluiden.

Ik word weer wakker uit mijn mijmertoestand en geniet van mijn geroosterde vis. Plotseling word ik opgeschrikt door een zwaar geluid. Het lijkt wel op het starten van een motor. Een motor? Hier? Er is niemand hier, geen pad, geen weg, geen huis. Ik kijk rond. Ik zie geen rook van een ander kampvuur, geen beweging, ik hoor geen stemmen, niets. De motor wordt weer gestart. Ik kan de richting niet achterhalen en sta verbaasd te luisteren naar de volgende startpoging. Wat moet dat nu in godsnaam zijn? Tijdens een nieuwe startpoging loop ik heen en weer en weet enigszins het bijzondere geluid te lokaliseren. Boem, boem, boem, boemboemboem.... Ik heb het idee dat ik dichterbij het geluid kom. Maar er is niets te zien, geen kip. Wel een *grouse* met uitgespreide staart. Daar heb ik nu geen belangstelling voor. Ik wil weten wat voor geluid het is. Boem, boemboemboem, het begint weer. Ik kijk rond. En dan, het is de *grouse*! Hij produceert het geluid. Nu ervaar ik dat het de baltsroep van de *grouse* moet zijn. Ik heb het zelf gezien en gehoord. Hoe is het mogelijk dat een kleine hoender als een *grouse* dit zware geluid kan produceren. De *grouse* was wel het laatste waar ik aan had gedacht. Inwendig lachend om mezelf keer ik terug naar mijn kampvuur. Elke ervaring is er een. Wat is het leven toch mooi.

10 Het vuurgevecht

Nieuwe ervaringen blijven boeiend, soms gevaarlijk, maar tot nu toe heb ik veel geluk gehad. Af en toe vraag je je met bonzend hart af wat er gaande is, zo ook met broeder bever.

Broeder Bever (*Castor canadensis*) is een formidabel knaagdier van wel vijftig kilo en.... hij eet groenvoer! Veel mensen denken dat hij een vleeseter is, maar dat is absoluut niet waar. Hij eet voornamelijk zachte schors, meestal van populieren. Hij heeft een vreemde grote platte zeer krachtige staart. Bij onraad slaat hij daarmee op het wateroppervlak, sluit oren en neus en duikt dan onder. Hij kan wel vijftien minuten onder water blijven.

Bevers zijn ijverige dieren. Ze hebben water nodig om te overleven, dus bouwen ze een dam die na vele jaren bouwen wel twee meter hoog kan worden en tweehonderd meter lang. Dag en nacht verzamelen ze stenen, takken en modder om de dam te bouwen. Met dezelfde bouwmaterialen bouwen ze ook een luxe goed ventilerende villa met verscheidene kamers waar ze ruim met de kindertjes in kunnen wonen. De vloer van hun woning wordt bedekt met een tapijt van houtschilfers. Er zijn ook bevers die langs diepe rivieren wonen. Zij graven een burcht in de oever en worden daarom oeverbevers genoemd.

Omdat ze op het land nogal onbeholpen zijn graven ze diepe kanalen zo ver mogelijk landinwaarts. Ze moeten toch ook wel een stukje lopen, of waggelen eigenlijk, om bomen en struiken om te knagen. Helling opwaarts worden dan snelwegen aangelegd om bij onraad snel terug te kunnen glijden naar het beschermende kanaal. Met hun reusachtige krachtige, gekromde knaagtanden vellen ze bomen van elke dikte, meestal populieren, berken, elzen en wilgen. Ze kunnen een boom van vijftien centimeter doorsnede in drie minuten vellen. Soms zijn ze erg ambitieus en vellen een boom van vijfentachtig centimeter doorsnede. Met grote ijver knagen ze de takken er af en transporteren hun vracht naar de dam of burcht, of verzwaren het met stenen en laten het als de wintervoorraad naar de bodem van de poel zakken, vlakbij de ingang van de burcht. Regelmatig patrouilleert een bever zwemmend heen en weer langs de dam en repareert waar nodig is. Hij is een snelle zwemmer en kan een snelheid halen van tien kilometer per uur.

In de ijskoude winter verblijven ze in hun reusachtige luxe ingerichte twee meter hoge burcht. Oude veel gebruikte burchten kunnen wel twaalf meter breed zijn. De ingang is onder water zodat ze onder het ijs naar hun voedselvoorraad op de bodem van het meer kunnen zwemmen. In januari trekken de volwassen bevers zich terug in hun slaapkamer en doen hun huwelijks verplichtingen. Vier maanden later worden twee tot acht bevertjes geboren. Binnen een half uur na de geboorte gaan ze het water al in voor de eerste zwemles, weliswaar